

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

Articulus VIII. A quo Judice tractari debeat causa divortii quoad vinculum
conjugale?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

mitteret post legem Christi, ac aliam duceret, cum hac nulliter contraheret. Nam stante priori matrimonio adest impedimentum, nempe ligaminis, jure divino dirimens matrimonium cum alia, ut diximus *num. 738*. Et quamvis in veteri lege cum Patriarchis in pluralitate Uxorum dispensatum à DEO fuerit; hanc tamen dispensationem extensam fuisse quoque ad Gentiles, probabilius negatur *ex n. 741*.

ARTICULUS VIII.

A quo Judice tractari debeat causa divortii quoad vinculum conjugale?

1652. Cum ex generali doctrina constet, quòd causæ matrimoniales pertineant ad Judicem Ecclesiasticum, ut diximus à *num. 1505*. non est dubium, quæstionem de dissolutione matrimonii, quoad ipsum conjugale vinculum, tractari non posse in foro Laico, sed solum Ecclesiastico. Duo tamen adhuc quæri possunt; primum est, an, quando certum, ac manifestum sit, matrimonium aliquod contractum esse nulliter, vel defectu consensûs, vel ob inhabilitatem contrahentium, laborantium aliquo impedimento canonico dirimente, tales conjuges suâ autoritate possint à se invicem recedere, ac ad alia vota transire?

1653. Resp. dissolutionem matrimonii quoad conjugale vinculum non posse fieri sine judicio Ecclesie, etiam propter notorium impedimentum parentelæ, vel alterius causæ, matrimonii nullitatem inducentis; rationem dat Gloss. in *c. Porro. 3. de divort. r. separari*; & in *c. fin. de adulter. quia divortium est pœna*; sed pœna imponi non potest, nisi per Judicem *c. si ve, de conjugibus. §. in hoc. 33. qu. 2.* ergo propria autoritate conjunx non potest divortium facere. Verùm hæc ratio convenire non potest præsentî quæstioni; cum hic non agamus de divortio pœnali *ex adulterio*; sed *ex justa causa*, v. g. notoria parentelâ, vel alio impedimento matrimonium dirimente. Nec etiam satisfacit Panormitanus, *ibid. num. 2. §. 8.* dicens: quòd *plura dicantur notoria, quæ vere non sunt. c. Consulisti. 14. de Appellat.* Adeoque ex eo, quòd parentelâ dicatur

notoria, non debere rescindi tantum Sacramentum ex sola opinione credentium, adeste impedimentum; sed hoc fieri debere per judicium Ecclesie. Nam etsi in hoc casu non apparenter solum, sed verè notoria foret parentelâ, adhuc tamen matrimonium semel contractum, sine judicio Ecclesie separari non posset, ut apertè dicitur in *c. Porro. 3. b. t. ubi Alexander III. Ambionensi Episcopo rescribens ait: de Comite Pontini, qui B. Uxorem suam, absq. judicio Ecclesie dimisit*, (quia eam cognatam fuisse Uxoris defunctæ proponit) prudentia tua cognoscat; quòd, si etiam parentelâ esset publica & notoria, absq. judicio Ecclesie ab ea separari non potuit; quare ipsum ad eam recipendam, quæ petit restitutionem ipsius, districtè compellas; quam, si recipere noluerit, eum, & superinductam, vinculo excommunicationis adstringas. Præterea de H. qui cognatam suam duxit Uxorem: respondemus, quòd non apparentibus accusatoribus, & parentelâ manifestâ, seu publicâ existente (quod credibile non est, nisi essent in primo gradu, vel secundo) tui officii interest, matrimonia illa adhibita gravitate dissolvere, quæ illicitè contracta noscuntur.

Ex hoc textu sequitur, etsi verum 1654. esset, quando mulier ob consanguinitatem rejecta est, oblatâ in continenti probatione consanguinitatis, negari restitutionem, juxta *c. Literas. 13. de restitut. spoliat.* consequenter etiam si notoria esset parentelâ; per hoc tamen non inferri, quòd, sine judicio Ecclesie, matrimonium quoad vinculum dissolvi possit, ubi notoria est parentelâ. Nam eo casu *spoliato negare restitutionem, & posse rescindere vinculum*, quòd erat saltem in factò, diversa sunt. Quòd autem in *cit. c. Porro* Comes spoliatam recipere debuerit, ex eo factum est, quia nec in continenti parentelam probavit, nec publica fuit, ut dicebatur; vel etiam locum ea exceptio non habuit, si Uxor solum egit possessorio recuperandâ, ut dicemus in seqq.

Sequitur. 2. concedendum esse, quòd 1655. ties unus conjugum certò scit, inter se, & alterum esse impedimentum, atq. ad eò matrimonium nullum, ipsum posse, imò debere, etiam sine judicio Ecclesie, se ab illo

illo separare quoad thorum, ut dicitur in *c. Inquisitioni. 44. de sent. excom.* non tamen, posse, *sine iudicio Ecclesie*, se ab illo separare quoad vinculum. Nam confortium thori inter conjuges, quorum saltem unus scit, nullum esse suum matrimonium; ei manifestè affert periculum proximum peccati; secus confortium vinculi. Nec obstat, quòd conjux innocens, altero in hæresim lapsus, non expectato Ecclesie iudicio, ab illo se quoad thorum separare possit, juxta *c. de illa. 6. h. t.* Nam hic urget periculum perversionis; quòd non est, licet notorium sit impedimentum. dirimens, si innocens recedat à thoro, ut observat Abbas in *c. cit. Not. 1.*

1656. Dices, ob notorium adulterium licet dimittere Uxorem sine iudicio Ecclesie; ergo ob notoriam consanguinitatem licet dimittere Uxorem sine iudicio Ecclesie. Respondet Corrasius *lib. 2. miscell. c. 2. N. conseq.* quia *res per eas causas dissolvitur, per quas nascitur. c. Omnes. 27. q. 2. L. nihil. 35. ff. de reg. jur.* At matrimonium, auctoritate Ecclesie est celebratum; ergo etiam ejus auctoritate est dissolvendum. Verùm hoc argumentum non probat intentum, ut patebit ex dicendis infra. Cæterùm sicut ad contrahendum, sic etiam ad dissolvendum meritò requiritur præsentia personæ Ecclesiasticæ, sed aliter ibi, nimirum tanquam testis Ecclesiasticus; aliter hic, ut *Judicis*, discrimen exigente ipsâ materiâ, quæ ibi est solùm contractus celebrandus; hic autem, propter litem de valore, *dissolvendus* in circumstantia Sacramenti.

1657. Alii negant ant. cum Gloss. in *c. Ex parte, de sponsal. V. Manifesta*, & in *c. 1. 32. q. 1. D. Thom. in 4. dist. 35. a. 3. Covarr. p. 2. de Matrim. c. 7. §. 5. num. 12.* quia tale divortium est pœna, quæ imponi non potest, nisi per Judicem. *c. Sine §. in hac. 32. q. 2. & in propria causa nemo sibi jus dicere debet. L. unic. C. Ne quis in sua causa*; sic Gonzalez in *cit. c. Porrò. num. 8.* Sed dato antecedente, saltem, quando nullâ tergiversatione adulterium celari potest. N. conseq. 1. quia pro consequenti est expressè constitutum contrarium in *c. Porrò*, ut liquet ex *num. 1653.* pro antecedenti autem est textus in *c. dixit Dominus. 32. qu. 1.* ubi dicitur: quòd à marito liberè dimit-

tatur adultera; quæ particula, ut testatur Barbof. *de dictionibus. V. Liberè. 10.* idem significat, ac *arbitrio suo*; & liberè fieri dicitur, quòd quis sine aliqua obligatione, sed suâ absolutâ voluntate, *alio non requisito*, facere potest, ut *not. num. 6.* Acedit, quòd argumentum à minori ad firmativè procedat ad affirmandum majus, cui locus non est; minus enim est, *posse liberè divertere à thoro, manente vinculo Sacramenti*, quàm *posse divertere sublato vinculo Sacramenti*, quòd saltem erat in factò. Solùm igitur ex antecedenti sequitur, quòd in casu notoria parentelæ, sicut potest in casu notorii adulterii, divertere quoad thorum, ut diximus in superioribus.

Cæterùm esto negetur, in nullo casu Virum à notoriè adultera posse divertere sine iudicio Ecclesie, cujus oppositum vult Gonzalez. *cit. supra num. 1657.* ejus tamen probatio non evincit, quòd intendit. Nam. 1. pœnæ legales non petunt Judicis sententiam, decretivam pœnæ, sed solùm declarationem criminis; cui satis fit, si spoliatæ restitutionem urgenti, opposita per maritum exceptio adulterii probetur, vel constet, notoriam esse. Nam *notorium probatione non indiget. c. Evidentia. de accusat. c. de Manifesta. 12. qu. 1.* ad alterum Resp. dato, quòd nemo possit esse Judex in causa propria; negatur tamen, quòd maritus ob notorium adulterium, sine iudicio Ecclesie, se ab illa thoro separans, agetet Judicem in propria causa. Nam in dato casu solùm uteretur jure suo, sibi lege concessio pro tali eventu, uti autem jure suo, non est, se facere Judicem.

Altera quæstio est, an, quando unus conjugum adversus alterum agit ad dissolutionem vinculi conjugalis, propter nullitatem matrimonii ex impedimento canonico, solus Ordinarius loci, in quo contraxerunt, possit hanc quæstionem cognoscere, ac terminare, quin Ordinarius originis, vel etiam domicilii, eo non requisiti, vel causam delegante, possit se intromittere? Affirmativam pro Ordinario loci ubi matrimonium contractum est, pronuntiabant aliquando plures in hoc casu: *Mulier ex origine diæcesis A. cum domicilium haberet alibi in diæcesi B. coram Paro-*

edo, & testibus; in hac diocesi B. nupsit viro, tam origine, quam domicilio diocesis A. post trimestre mulier certo comperit latens impedimentum sanguinis, & consequenter matrimonium esse nullum. Et quoniam, comperit à nullitate sui conjugii; cum viro deinceps vivere non poterat; & ex iustis causis, ut valde credibiliter dicebat, non amplius etiam volebat, quaestione proposita, coram quo ordinario causam suam agere, ut à conjugali vinculo debite solveretur, per nullitatis declarationem, deberet? à pluribus, qui coram erant, pronuntiatum fuit, debere illam agere duntaxat apud eum Ordinarium, sub quo contractus celebratus erat. Rationes affirmandi allatae sunt. 1. quia per contractum celebratum in aliquo loco, sortitur quis forum, quoad Judicem talis loci, si in iudicio super tali contractu inter partes litigetur. 2. quia, cuius est ligare, illius est solvere; at conjuges ligati sunt solum per ordinarium loci, in quo contraxerunt, quin alius se intromittere potuerit sine ipsius licentia in contrahendo, seu ligando; ergo per eum solum etiam possunt, ac debent solvi, quin alius se intromittere possit sine ipsius licentia in dissolvendo. 3. Cognitio causae circa valorem, vel nullitatem matrimonii spectat ad jurisdictionem Ordinarium, ubi contractus celebratus est; ergo etiam terminatio per sententiam de valore, vel nullitate.

1660. Alius autem, ut existimo, multò probabilius iudicabat, aetricem posse licite deferre suam causam ad diocesanaum A. cui ipsa origine; Reus autem, & origine, & domicilio subiectus erat, praesertim, cum certitudine morali constaret; Reum, esto citatum ab ordinario B. cui unice, ratione solius contractus in ejus diocesi, subdicius erat, non compariturum, iudicio consequenter facile eludibile, cum nihil omnino haberet in ea diocesi, atque adeo eundem ordinarium, posse dictam causam, jure suo, legitime cognoscere, ac terminare. Rationem dabat; quia quando Reus habet plures Judices, seu in pluribus locis forum, actor non cogitur deferre causam ad hunc determinatè Judicem; sed liberum ei est convenire Reum coram proprio ipsius Judice, coram quo maluerit, ad faciliorem rei

Tom. IV.

cognitionem, & causa expeditionem, praesertim, quando id fieret sine Rei evocatione à domicilio ad distantem Judicem; cum ergo Reus in dato casu haberet plures Judices, domicilii, originis, & contractus, etsi coram Judice domicilii, & originis, conveniretur, facilius rei cognitio, & causa expeditio esset, quin à domicilio suo Reus evocaretur ad distantem Judicem loci contractus, ergo aetrix liberè poterat convenire Reum coram Judice A. nimirum domicilii, & originis, quin hanc causam cogere deferre ad Judicem contractus. Ant. procedit, quando illi Judices aliunde capaces sunt cognoscere, & terminare ejusmodi causas, & causa non est specialiter reservata certo Judici, ut est causa feudi, quae est cognoscenda à Domino feudi, juxta c. 6. & 7. de foro compet. & sub hoc sensu acceptum probatur. 1. quia causa matrimonii ex hoc, quòd illud in tali diocesi celebratum sit, nullibi reservatur ordinario loci; ut patebit ex responsione ad fundamenta contraria. Secundò quando debitor, seu Reus jure communi, (non jure speciali) habet duos Judices, potest Creditor, seu Actor eum convenire ex his, coram quo maluerit, ad prosequendam actionem, licet originem ducat ex contractu. c. dilecti. 17. de foro compet. ibi: & possunt conveniri alibi, ubi habent domicilium, juncta Glossa V. Ubi domicilium ibi: sic est in electione Creditoris, ubi malit ipsum convenire; ita Covarr. lib. 1. Variar. c. 18. num. 6. Tertiò quia etsi Reus, sive debitor respondere debeat in loco contractus, si ibi inveniatur: potest tamen actor illum convenire in loco contractus, vel domicilii, ubi maluerit; sic Abbas in c. se diligenti. 12. de foro compet. quem citat & sequitur Pirhing. eod. num. 37. Not. 2. qui in sequentibus addit, si Reus in loco contractus non reperitur, sed discessit, non posse compelli ad personaliter comparandum, si invitus sit: consequentia etiam constat. Nam Reus in dato casu habuit plures Judices jure communi, ut ponit casus; nec fuit in loco contractus, nec ulla bona in toto eo territorio habuit; & quantumvis citatus, nec per se, nec per alium comparuisset in loco contractus, ut erat notorium; & ordinarius A. erat ejus Judex simpliciter competens; & materia, super qua conveniendus erat Reus, nullo

Ggg

jure

jure reservatur soli Ordinario contractus; Ergo.

1661. Ad primam rationem in contrarium Resp. verum esse, quod quis fortiatu forum ratione contractus, ut super hoc *conveniri possit* coram Judice, ubi factus est contractus, ut habetur *c. fin. de foro compet. & c. 1. §. contrahentes eod. in 6. non autem, quod ibi conveniri debeat*, sic, ut coram alio Judice non possit, esto ei ceteroquin simpliciter subditus sit, ut constat ex jure contrario; præsertim, si nec sit, nec haberi possit in territorio Judicis, ubi factus est contractus. Ad secundam Resp. illud dictum, *cujus est ligare, illius etiam est solvere*, sic *indefinitè* prolatum, omnino falsum esse; & habere multas solutiones. I. quia, cum non ordinarius, vel Parochus assistens, sed ipsi contrahentes se ligent contrahendo matrimonium, potius sequeretur, quod ipsi se, non Ordinarius, deberent solvere. Secundò Ordinarius, vel Parochus assistens matrimonio, *non ligat, sed tantum testem agit*. Certum autem est, quod non spectet ad eum dissolvere contractum, qui ei adest solum *testificativè*: nam *authoritative* (saltem negativè, removendo impedimentum ceteroquin dirimens) ligat solum is, qui dispensat potestate ordinariâ, vel delegatâ; quod in præsentî casu locum non habet; tum quia dispensatio (nisi fortè purè asserta, non tamen vera) nunquam intervenit per Ordinarium in loco contractus, aut ejus delegatum, ut in dicto casu competentum erat; tum quia dispensatio viâ commissionis (si quæ conceditur) semper fit *Ordinario originis Sponse*, nisi aliud oratores expressè in supplicatione petant, ut dicemus in seqq. at in hoc casu nihil horum factum est; & si factum esset, petitio (ut exploratum fuit) non continebat, ut determinatè Ordinario domicilii Sponsæ potestas dispensandi committeretur; Ergo.

1662. Ad tertiam jam dictum est, omnino ad ordinarium loci, ubi contractus factus est, pertinere cognitionem causæ de nullitate matrimonii, *quando coram illo Reus convenitur*; quin propterea necessarium sit, Reum coram ipso, & nullo alio, si plures Judices jure communi habet, con-

veniri; præsertim, si in loco contractus Reus nec sit, nec etiam compareat; sed in loco originis, & domicilii constanter maneat, distante à loco contractus, & alterius jurisdictioni subiecto. Nec obstat *c. Postulasti. 14. de foro compet. ubi* quæsitum fuit, à quo debeat ferri *sententia privationis beneficii* in casu, quo clericus habens beneficium in diocesi A. ubi residet, & delinquens in diocesi B. ubi res sui patrimonii habet, si delictum dignum est privatione beneficii? Nam licet ad hoc Innocentius III. responderit, *sententiam privationis pronuntiandam ab Episcopo loci, ubi deliquit*; executionem autem faciendam ab Episcopo, in cuius diocesi beneficium habet; ex hoc tamen non sequitur, quod non poterit conveniri coram Episcopo beneficii. Nam hoc non reperitur in textu; unde solum procedit in casu, quo Reus præsens est in loco delicti, & in eodem convenitur. Tum enim Judex pronuntians de delicto, privatione beneficii de jure digno, consequenter pronuntiat, privandum.

Et not. in hoc casu quætionem specialiter remissam ad ordinarium loci, ubi delictum est commissum; quia dubitabatur, *an Episcopus domicilii, ubi delictum depositione dignum admissum est, licet esset Judex in causa delicti, & pronuntiare possit de delicto, possit etiam pronuntiare super privatione beneficii seu rei* (quam delictum merebatur) *extra suam diocesim sit?* & ad hoc respondisse Pontificem, resolvendo dubium: at ex hoc non sequitur, in hoc casu decisum esse, quod coram alio Judice simpliciter competente, conveniri non poterit; ergo. Hinc rectè Julius Clarus *§. fin. q. 39. num. 1. & alii, quos citat, & sequitur Gonzalez in c. Postulasti. 14. de foro compet. num. 6. ait* delinquentem in aliquo loco, si in pluribus forum habeat, posse in quolibet conveniri, præferri tamen Judicem delicti, tum ob facultatem probationis; tum etiam, ut in eodem loco aliis, quibus Scandalo fuit, punitione in cautela fiat.

1664. Ex dictis colliges 1. conjugem certum de nullitate sui matrimonii, nec petere, nec reddere posse debitum; sic enim accederet ad *non suum*, & committeret peccatum fornicationis, nullo casu permittitur. Clement. *Ad nostram*. 3. junct. Gl. *V. non est, de Hæreticis*. Et quoniam fornicatio à Paulo *ad Galat. 5.* numeratur inter opera, quæ à regno DEI excludunt, & DEI voluntate fugienda sunt, ut dicitur *ad Thessalonic. 4.* nec Ecclesiæ præcepto etiam per censuram compellentis, ut conjux thoro alteri cohabitaret, si ipsi taliter compulsio certa sit nullitas matrimonii, licita fieri potest; *debet enim potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quàm per carnale commercium, peccatum operari mortale*, ut dicitur *c. Literas. 13. de Restit. Spoliat. & c. Inquisition. 47. de sent. excommun.*

1665. Dices: si Pontifex mulierem, licet certam de nullitate sui matrimonii, compellat viro conjugaliter cohabitare, saltem licitè ager in casu, quo nullitas matrimonii est juris solum humani. Nam eo casu, urgente præcepto Judicis Ecclesiastici, evadet licita, & honesta redditio debiti, ut voluit Henriquez *lib. 12. hic. c. 3. num. 2.* Resp. negando etiam in hoc casu licitam fieri redditionem debiti. Nam, in cit. *c. Literas*, expressè dicitur, *mulierem quantumvis per excommunicationem compulsam, ut Viro se in conjugalithoro reddat, non debere obedire, si sciat matrimonium suum esse nullum, seu nulliter contractum, præsertim in gradibus divinâ lege prohibitis; ubi particula, præsertim, cadit super omnes gradus, in quibus matrimonium prohibitum est, majori tamen ratione, si lege divinâ, ut constat ex usu particule præsertim, de qua num. 1531*

1666. Colliges. 2. in casu, quo Uxor à Vitore rejecta, vel econtra, agit possessorio ad restitutionem, quando certum est, ipsam prius fuisse in possessione juris, quo spoliata est, & Vir opponit exceptionem consanguinitatis inter se, & ipsam, virum ei esse restituendum, sed non *plene*, nimirum quoad *tectum*, & *lectum*, esto vir paratam exhibeat probationem parentelæ, seu consanguinitatis, quæ spatio paucorum dierum terminari pos-

Tom. IV.

sit, ne conjuges exponantur periculo incestus, quod non imminet ex restitutione quoad solum *tectum*: si autem non habeat probationes paratas, sed longa processus dilatio opus est, spoliata plenè restitui debet. Nam saltem in hoc casu obtinet dispositio juris *spoliato ante omnia faciendam esse restitutionem. C. Causam. 16. de offic. deleg. & c. Ex conquestione 10. de Restit. Spoliat.*

Dices: *c. 1. de ord. cognit.* dicitur, quòd, antequam vir ad Uxorispoliatæ receptionem compellatur, præmitti, ac discuti debeat quæstio exceptionis oppositæ super consanguinitate; quia hæc est exceptio præjudicialis, & peremptoria. Ante responsonem not. 1. quòd in hoc casu mulier non agebat *possessorio* recuperandæ, ut sibi restitueretur vir, cum quo ante in possessione matrimonii fuisset, sed solum *petitorio*, nimirum, ut sibi talis vir, *tantum maritus legitimus*, adjudicaretur, & ipse eam tanquam legitimam Uxorem reciperet, esto nunquam adhuc in ejus domum recepta fuisset; patet ex illis verbis: *cum quædam mulier peteret quandam in virum.*

Not. 2. cum agitur possessorio ad restitutionem in causa matrimoniali, non admitti exceptionem consanguinitatis; sed procedi in casu principali; quia in eo judicio non agitur principaliter de valore matrimonii, sed supponitur, quando ejus possessio antecedens constat, ut habetur in *c. Ex conquestione 10. & c. Literas 13. de restit. spoliat.* quando autem agitur petitorio in causa matrimoniali, & actori opponitur exceptio consanguinitatis, ea non tantum admittitur, sed etiam prius cognoscenda est, quam causa principalis; nam eâ probatâ hæc perimitur; si enim constat de impedimento dirimente, nequit amplius dubitari, quòd is, quem mulier sibi adjudicari petit tanquam suum maritum legitimum, ei restitui non debeat, nec possit, & hoc habetur *c. 1. de Ord. cognit. hinc*

Ad object. in *num. 1667.* Resp. cum distinctione: antequam Vir compellatur ad restitutionem spoliatæ, præmitti, ac discuti debet quæstio exceptionis oppositæ super consanguinitate, *si agatur iudicio petitorio C. si solum possessorio. N. quantum*
Ggg 2 do au

do autem diximus, spoliato ante omnia faciendam esse restitutionem, loquimur de spoliato, agente iudicio possessorio recuperandæ.

ARTICULUS IX.

De Matrimonii redintegratione.

1670. Cum contingat, matrimonium quandoque solum factum, non iure validum, aut invalidum esse, & conjuges cognitâ validitate, vel invaliditate solius facti, cupiant redintegrari matrimonium, vel ablati impedimento, propter quod iure validum non erat; vel restauratione cognitâ falsitate causæ, propter quam dissolutum erat: ideo in præsens de utroq; breviter dicemus. Cum autem in hac materia pleraq; jam dixerimus in præmissis: reliqua paucis subjungemus. Igitur potissima quæstio est, an, si matrimonium per sententiam Iudicis, quoad conjugale vinculum sit dissolutum, sed nulliter propter impedimenti falsas probationes, pro ut contingere potest, & maxime in casu matrimonii propter existimatam unius impotentiam, contingit, cognito errore restaurari possit, & debeat, præsertim, si primò post longum tempus error innotescat? communis doctrina est, *sententiam semel latam transire in rem iudicatam* (hoc est, in eum statum, in quo controversia pronuntiatione Iudicis finem accipit. *L. 1. & 3. ff. de re iudicata.*) 1. quando litigantes ei expressè acquieverunt: *L. Ab eo C. quomodo aut quando.* 2. quando ab ea, intra decennium non appellarunt. *c. quod ad consultationem. 15. de sent. & re iudicat.* & auth. *Hodie, de Appellat.* Hujus ratio sumitur ex eo, quòd condemnatus (intra illud tempus, cum posset, non provocans ad superiorem) juri suo renunciâsse, ac tacite in sententiam consensisse præsumatur præsumptione juris de jure, ut postea non admittatur probatio in contrarium, etiam per instrumenta de novo reperta. ut dicitur *c. quod ad consultationem. 15. c. Suborta. 21. de sent. & re iudicat.* Nam res iudicata, juris dispositione (quoad effectus iuris) habetur pro veritate. *L. 207. ff. de Reg. jur.* intellige in casibus solum expressis; & hoc ad minuendas lites, ut notat Gonzalez in *c. Lator.* his præmissis:

Dubium est, an etiam sententia lata in causa matrimoniali (quâ conjugale vinculum, declaratione nullitatis, dissolvitur) eodem modo, sicut in aliis, transeat in rem iudicatam, ut, etiam errore comperto, retractari amplius nec debeat, nec possit? Resp. negativè ex *cit. c. Lator.* ubi expressè mandat Pontifex, *ut, si conslet, conjuges per iudicium Ecclesie non fuisse legitime separatos, Ecclesiamque deceptam, iudices faciant eos, sicut virum, & uxorem insimul permanere.* Idem habetur in *c. Consanguinei. 11. c. Tenor. 10. eod.* & *c. Fraternitatis, de Frigid.*

Not. autem, quando dicitur, *sententiam latam in causa conjugali*, quando intra tempus debitum non fuit appellatum, non transire in rem iudicatam, intelligi, quin per viam querelæ possit contra eam allegari; transire tamen sic in rem iudicatam, ut per viam appellationis non possit corrigi; ita Sanchez *lib. 7. D. 100. num. 3.* ratio sumitur ex Gloss. in *cit. c. Fraternitatis. V. fornicatio*, ubi dicitur, triplicem tantum sententiam esse ferendam; nec tertio appellare licere; ex quo sequitur, sententiam bis confirmatam transire in rem iudicatam, non quoad querelam, sed solum quoad appellationem; sic Abbas *ibid. num. 21. & alii.* Ex hoc sequitur, quòd sententia, quæ per errorem decidit, matrimonium aliquod esse validum, quod in re non est; vel invalidum, quod in re tenet, ex hoc, quòd bis confirmata sit, aut contra illam non fuerit appellatum, condemnati censentur consentire, nunquam ita transire in rem iudicatam, ut illud rescindi, istud redintegrari non debeat; quia manifestè foveret peccatum, separando veros conjuges, vel uniendo eos, qui tales esse non possunt.

Not. 2. quando dicimus, *sententiam latam, in causa matrimoniali, non transire in rem iudicatam, debere intelligi, in quantum est de conjugio, definiendo illud validum, vel invalidum.* Nam quoad hoc ex eo solum receditur à jure communi; quia foveret peccatum, si separaret vinculo veros conjuges, vel non conjuges simul esse cogeret; ergo ubi hæc ratio non militat, res manet sub dispositione juris communis, quòd sententia lata transeat